

השלום מתחיל בתנשמת

פרויקט הדברה ביולוגית משותף לישראל ולירדן מעניק תקווה חדשה לחקלאים הירדנים במלחמתם נגד מכרסמים ומזיקים לחקלאות. אמצעי ההדברה הכימיים הוחלפו בתנשמות ובבזים האמורים לצוד את המזיקים ותחת הדרכה ישראלית, נוצר דיאלוג פורה בין הצדדים. גנרל מנסור אבו-ראשד, יו"ר מרכז עמאן לשלום ופיתוח בירדן, בראיון ל-ynet: "התקווה הגדולה שלי היא שיום יבוא ונוכל לחצות את הגבול כמו הציפורים, בלי ויזה ודרכון"

ארז ארליכמן

פורסם: 19.12.06, 18:29

בשנות השמונים המושג [הדברה ביולוגית](#) נשמע זר למרבית מהחקלאים בישראל. בעוד שהנטייה הרווחת בשדות היתה שימוש באמצעי הדברה כימיים כדי להתמודד עם נגע המכרסמים והמזיקים ליבולים. עם השנים החלה לחלחל ההכרה בכך שחומרי ההדברה הכימיים פוגעים באיכות הסביבה, בבעלי החיים, מזהמים את מי התהום ומגיעים בסופו של דבר גם אל הצרכן.

יוסי לשם, מנהל המרכז הבינ"ל לחקר נדידת ציפורים בלטרון ואחד מהמומחים הגדולים בעולם בתחום הציפורים, יצר קשר עם חקלאים בקיבוץ שדה אליהו לפני 24 שנה, במטרה לעניין אותם בפרויקט מיוחד - בניית תיבות קינון לתנשמות שיעזרו לחקלאים המקומיים להילחם [במכרסמים](#) ובמזיקים שונים ליבולים.

תנשמות ובזים כתחליף להדברה הכימית

"זה התחיל בקטן ובתחילה חשבנו איך למשוך את התנשמות אלינו, אבל במהרה הן באו בעצמן ואחרי שהן הגיעו, גילינו כי 50 אחוז מתיבות הקינון נתפסו על ידי זוג [תנשמות](#)", אומר יוסי לשם ל-ynet. "כל זוג תנשמות אוכל כ-2000 עכברים בשנה, כך שארבעים הזוגות שהיו בקיבוץ, עשויים ללכוד כ-80 אלף עכברים בשנה ואין צורך להשתמש בחומרי הדברה כימיים". לדבריו, קיבוץ שדה אליהו הנושא את דגל החקלאות האורגנית זוקף תודה גדולה לתנשמות ולבזים, שצדים את המזיקים בשדות הקיבוץ, ומוצאים מנוחה וקן בטוח בעשרות תיבות הקינון שהותקנו למענם.

התנשמת חובבת מכרסמים וציידת מושלמת בשעות החשיכה

הפרויקט התרחב עם השנים וכיום הוא פועל בשבעה איזורים נוספים בארץ וגם במרכזים אורבניים. לפני כשלוש שנים החליטו [במרכז הצפרות הבינ"ל בלטרון](#), החברה להגנת הטבע ומרכז הפרויקט ההדברה הביולוגית בשדה אליהו, שאולי אביאל, לנסות ולעזור לחקלאים מעבר לגבול בירדן, באיזור בו לא נעשה עד כה שימוש בהדברה ביולוגית.

בזכות עזרה מצד המשרד לשיתוף פעולה איזורי, נוצר קשר עם גנרל (במיל") מנסור אבו-ראשד, יו"ר מרכז עמאן לשלום ופיתוח, במטרה לקשר בין שתי המדינות בהקמת פרויקטים כלכליים. הגנרל אבו-ראשד הגיע לפני מספר ימים לישראל על מנת להשתתף כאורח הכבוד ביום העיון השנתי לצפרות של החברה להגנת הטבע והמרכז הבינ"ל לצפרות בלטרון, שהתקיים אמש (ב') באוניברסיטת תל-אביב.

נלחמים בדעות קדומות

"כשיצרו עמי קשר לפני שלוש שנים לא היה לי מושג קודם לגבי הצלחת פרויקט התנשמות בישראל ולא ידעתי האם פרויקט דומה יוכל להתבצע בירדן, אבל החלטנו לקחת את הסיכון", אומר ל-ynet מנסור אבו-ראשד. "התנשמות נחשבות בתרבות הערבית שלנו כמביאות מזל רע והיה זה בלתי אפשרי לשכנע את החקלאים בירדן, שהתנשמת מסוגלת לעזור להם לשמור על היבולים מפני מזיקים. הם רגילים להשתמש במשך שנים בחומרי הדברה כימיקלית ופשוט פרצו בצחוק לגבי הרעיון. ידענו בפירוש שהם לא יהיו מוכנים לשכן את התנשמות בחוות החקלאיות בירדן ולכן פנינו לעזרה בקרב חברינו בצד הישראלי, כדי לנסות ולהטמיע את הפרויקט בצורה עקיפה".

"הדיאלוג מחזק את שני הצדדים". גנרל מנסור אבו-ראשד עם שותפה לפרויקט

"להבדיל מהתנשמות, הירדנים מחבבים במיוחד את **הבזים** והם נוטים לצוד אותם בכמויות גדולות, לגדל אותם בתור חיות מחמד וניסינו בפרויקט לצרף חקלאים וציידים בכירים כדי שיעזרו לקחת חלק פעיל בהצבת תיבות הקינון, הפצת ההדברה הביולוגית באיזור ירדן ויהוו גורם הסברה משמעותי", מוסיף יוסי לשם לדברי אבו-ראשד.

שיתוף הפעולה בין ישראל וירדן בתחום החקלאי החל לפני החתימה על הסכמי השלום ושת המדינות נאבקו יחד במלחמה נגד הזבובים בערבה. לאחר החתימה על הסכם השלום, שיתוף הפעולה התהדק ואבו-ראשד מציין כי ההתחלה לא היתה קלה. "ניסינו להעביר קורסים לחקלאים הירדניים בישראל כדי שיוכלו להכיר את הפרויקט מקרוב, ובמקביל להסביר להם על המודעות לשמירת חיי הציפורים בטבע בישראל. עשינו זאת בהדרגה ושילבנו בתכנים גם מידע על התנשמות, צעד צעד, כשהחקלאים הירדניים גילו כמה התנשמות יעילות, אז הם החלו לשאול את הישראלים כיצד הם יכולים לשתף פעולה על מנת ליישם זאת בצד הירדני".

להמשיך את רצף התנשמות באיזור

שאל אביאל, מרכז פרויקט ההדברה הביולוגית בשדה אליהו, חלם להמשיך את רצף התנשמות גם בצד הירדני, במיוחד כשידע על הרג התנשמות, עקב החשש של הירדנים מפני מזל רע. "לאחר שניתן אור ירוק לפרויקט, המבצע התנהל כמבצע צבאי לכל דבר. החקלאים הירדניים הוזמנו אלינו לקיבוץ לסמינר מיוחד. בכוונה לא קראנו לו סמינר תנשמות אלא השתדלנו שיתמקד בחקלאות האורגנית. הם זכו לאירוח כיד המלך, סיורים באיזור והכרה של חממות בהן מתקיימת הדברה ביולוגית", מגלה אביאל.

"אי אפשר להגיע לאנשים אם האמצעי הוא לא חלק מהמטרה והתנשמת עונה על הבעיה ועל האפשרות לפתרונה", מציין אביאל. "אנחנו גם מדברים אל התושבים שהם שכנים שלנו, גם מעניקים פיתרון לחקלאות, הדברה ביולוגית של מכרסמים המהווים מזיק דומיננטי וגם

מגינים על הטבע. אין משהו כמו התנשמת שיכול לתת לנו את הקשר לצד השני. שמשיגים את המטרות הללו, מצליחים לשפר את הסביבה במובן ההומני והאקולוגי שלה".

החקלאים בירדן מרוצים

תודות למימון כספי של קהילת יהדות קליבלנד, הפיק יוסי לשם פוסטר צבעוני בערבית שנועד להסביר לחקלאים הירדניים כי התנשמת והבז הם כעת הידידים החדשים שלהם למלחמה במזיקים. תהליך הצבת תיבות הקינון היה איטי ומסורבל. החקלאים והמומחים שעברו הדרכה בישראל, הציבו את תיבות הקינון בתחילה בשתי חוות חקלאיות גדולות והונחו מרחוק על ידי אביאל. "הם תירגלו את הנושא תחת הדרכה וביקורת שלי, כל דבר לקח זמן, הם התקינו את התיבות הפוכות עד שהם צברו מיומנות לעשות זאת באופן עצמאי".

התקנת תיבות הקינון בירדן

בתום הניסוי, הותקנו תיבות קינון לתנשמות בצידו הירדני של איזור הסחר החופשי, לאחר שנתגלה כי הוא מגודר, נתון לשמירה בטחונות ולא נשקפת סכנה לפגיעה במתקנים. חודשיים שלושה לאחר ההתקנה, החקלאים בירדן בדקו יחד עם אביאל משדה אליהו את הקנים בהם בקעו גוזלים. "הלב שלי התרחב" מודה אביאל. "עשינו שם עבודה עדינה ורגישה".

החקלאים בירדן מגלים שביעות רצון גבוהה מפרויקט התנשמות והבזים. "הם כבר ביקשו מאיתנו להוסיף יותר תיבות של תנשמות והם מקווים שהם יוכלו להסתדר בעצמם מבלי להיזדקק למימון מגורמים חיצוניים", אומר אבו-ראשד. "הם יכולים לבנות את התיבות בעצמם ובכך להגן על השדות שלהם לבד".

דיאלוג משותף לשלום

כתוצאה משיתוף הפעולה המוצלח עם הירדנים צפוי לפרויקט עתיד אופטימי למדי. "בעקבות הקשרים עם מנסור החלטנו לנסות ולתפוס את הירדנים והפלסטינים וזה עבד. כיום יש לנו 14 חקלאים בירדן שמתקינים את תיבות הקינון. בימים אלה היוזמה צוברת תאוצה ובאיזור פאחל בעמק הירדן המזרחי מוצבות עשרות תיבות קינון. ולחשוב שבגלל הפחד שזה מביא

מזל רע, הירדנים היו סקפטיים, אבל כשראו איך השיטה עובדת, כל המחיצות נשברו", מוסיף לשם.

גם הבזים משתתפים בחגיגת ההדברה

"אנשים לומדים אחד מהשני, הם מבסוטים מאוד ולדעתי זה סיפור הצלחה בלתי רגיל. עכשיו אנחנו מרחיבים את הפרויקט גם עם הפלסטינים ביריחו, בעמק בית שאן ולאחרונה נתבשרנו כי האמריקנים גם העניקו תקציב כדי להפוך את הפרויקט למשהו בסדר גודל רחב יותר". מבשר לשם.

אבו-ראשד נראה מרוצה מהתקדמות הדיאלוג בין הצדדים. "החקלאים בירדן מדברים עם החקלאים בישראל על ציפורים, תנשמות והחקלאות. הדיאלוג מחזק את שני הצדדים מאחר והאנשים המשתתפים בפרויקט גרים בקירבת הגבול ויעשו הכל כדי להגן עליו מפני מעשי טרור מבחוץ. יש להם אינטרס לשמור על השלום", אומר אבו-ראשד. "כשחקלאים בירדן חוזרים לביתם, מדברים עם משפחתם, עם האנשים בשבט שלהם ועם החברים בבתי הקפה, הם מספרים מנקודת מבטם כיצד האדיבות, התמיכה והמקצועיות הישראלית תורמת להם. הממשלות יכולות לחתום על הסכמים ואמנות שימוסגרו במסגרות יפות, אבל האנשים עצמם יכולים לעשות שלום בין שתי האומות. הרעיון הראשוני היה לחבר אנשים ביחד, לבנות אמון וביטחון בין הצדדים. התקווה הגדולה שלי היא שיום יבוא ונוכל לחצות את הגבול כמו הציפורים, בלי ויזה ודרכון". מסכם אבו-ראשד בחיוך.